

Ι.Μ. Βεροίας, Δευτέρα, 05 Μαρτίου 2018

Επιστολή Μητροπολίτη Βεροίας στον ΠτΔ για την ονομασία των Σκοπίων

Επιστολή 7 σελίδων απέστειλε σήμερα ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Βεροίας, Ναούσης και Καμπανίας κ. Παντελεήμων προς τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας κ. Προκόπη Παυλόπουλο για το ζήτημα της ονομασίας του κράτους των Σκοπίων.

Το πλήρες κείμενο της επιστολής έχει ως εξής:

Πρὸς

Τὸν Ἐξοχώτατον

Πρόεδρον τῆς Ἑλληνικῆς Δημοκρατίας

κ. Προκόπιον Παυλόπουλον

Εἰς Ἀθήνας

«Μητρός τε καὶ πατρὸς καὶ τῶν ἄλλων προγόνων ἀπάντων τιμιώτερόν ἐστιν πατρίς καὶ σεμνότερον καὶ ἀγιώτερον καὶ ἐν μείζονι μοίρα καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρ' ἀνθρώποις τοῖς νοῦν ἔχουσι, καὶ σέβεσθαι δεῖ καὶ μᾶλλον ὑπεῖκειν καὶ θωπεύειν πατρίδα χαλεπαίνουσαν ἢ πατέρα» Πλάτων, Κριτίας 51a8-b3.

Τὴν περασμένη Κυριακή, Κυριακή τῆς Ὁρθοδοξίας, ἡ ἡρωική καὶ ἀγιοτόκος πόλη τῆς Ναούσης τίμησε τὴ μνήμη τῶν πατέρων καὶ τῶν προγόνων τῆς, οἱ ὁποῖοι τὴν Κυριακή τῆς Ὁρθοδοξίας τοῦ ἔτους 1822 συγκεντρώθηκαν στὸν τότε μητροπολιτικό ναὸ τοῦ ἀγίου Δημητρίου Ναούσης γιὰ νὰ ξεκινήσουν μὲ τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας τὸν ἀγώνα γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῆς Μακεδονίας.

Καὶ μπορεῖ ἡ ἐπανάσταση αὐτὴ νὰ μὴν ἔφερε τὸ ἐπιθυμητὸ ἀποτέλεσμα καὶ νὰ κατέληξε στὴν καταστροφή τῆς πόλεως καὶ στὴ θυσία καὶ τὸ μαρτύριο χιλιάδων κατοίκων τῆς, τὸ αἷμα τοὺς ὅμως ἔγραψε μία λαμπρὴ σελίδα τῆς ἱστορίας τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς Μακεδονίας καὶ τῶν ἀγώνωντου γιὰ τὴν ἐλευθερία τῆς πατρώας γῆς.

Ἡ θυσία αὐτὴ τῶν προγόνων μας γιὰ τὴν πατρίδα κάνει γιὰ μᾶς σήμερα ἀκόμη ἐπιτακτικότερο τὸ χρέος καὶ τὴν ἀνάγκη νὰ ὑψώσουμε τὴ φωνή μας γιὰ νὰ ὑπερασπισθοῦμε τὰ δίκαια τῆς πατρίδος μας, τῆς ἑλληνικῆς Μακεδονίας μας, τὰ ὁποῖα ἀμφισβητοῦν οἱ γείτονές μας.

Οἱ ἐπιδιώξεις τῆς γειτονικῆς χώρας νὰ σφετερισθεῖ τὸ ὄνομα καὶ τὴν ἱστορικὴ ταυτότητα τῆς Μακεδονίας μας, ὅσο καὶ ἐάν δὲν ἐπιθυμοῦμε νὰ ἀναμιχθοῦμε σὲ θέματα ἐξωτερικῆς πολιτικῆς, τὰ ὁποῖα χειρίζεται ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνηση στὸ πλαίσιο διαπραγματεύσεων γιὰ τὸ ὄνομα τῆς ΠΓΔΜ, δὲν μᾶς ἐπιτρέπουν νὰ ἐφησυχάζουμε.

Ὡς ἐπίσκοπος μιᾶς ἱστορικῆς μακεδονικῆς Μητροπόλεως καὶ ὡς Μακεδόνας, πού ἔχει εὐθύνη γιὰ αὐτὸν τὸν τόπο, τὸν ἡρωικὸ καὶ ἀγιασμένο, καὶ γιὰ τὸν εὐσεβῆ λαὸ του, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ σιωπήσω.

Θέλω νὰ ἐκφράσω πρὸς Ἐσᾶς, τὸν πρῶτο πολιτὴ τῆς χώρας μας, τὴν προσωπικὴ μου ἀγωνία καὶ τὴν ἀγωνία τοῦ λαοῦ τῆς Ἡμαθίας γιὰ τὸ θέμα τῆς Μακεδονίας μας, τὸ ὄνομα καὶ τὰ δίκαια τῆς ὁποίας διακυβεύονται.

Ἀγωνιοῦμε καὶ ἀνησυχοῦμε γιὰ ὅσα ἀκούονται σχετικὰ μὲ τίς σύνθετες ὀνομασίες πού προτείνονται καὶ δηλώνουμε ἀπερίφραστα ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ δεχθοῦμε ὁποιαδήποτε ἀπὸ αὐτές.

Δὲν εἶναι δυνατόν νὰ συμφωνήσουμε στὴν παραχώρηση τοῦ ὀνόματος τῆς Μακεδονίας μας σὲ ἕνα κράτος τὸ ὁποῖο σφετερίζεται τὸ ὄνομα, τὴν ἱστορία καὶ τὴν ταυτότητά τῆς, σὲ ἕνα κράτος τὸ ὁποῖο διεκδικεῖ ὡς ἐθνικὴ ταυτότητα τὴ μακεδονικὴ, ταυτίζοντάς τὴν μὲ τὴ δική του

σλαβική, και έγείροντας συγχρόνως, έστω και άν ή τωρινή ήγεσία του τεχνηέντως τόάποποιείται, έδαφικές διεκδικήσεις και άλυτρωτικά ζητήματα.

Πώς είναι δυνατόν ή Έλλάδα να δεχθεί να ύπογράψει μία συμφωνία για τό όνομα τής γείτονος χώρας άγνοώντας όχι μόνο τήν ιστορία τής Μακεδονίας, πού ήταν και είναι έλληνική, αλλά και τή σημερινή πραγματικότητα;

Πώς είναι δυνατόν ή Έλλάδα να δεχθεί να ύπογράψει μία συμφωνία για τό όνομα τής γείτονος χώρας, άδιαφορώντας για τό γεγονός ότι,παρότι οι γείτονές μας αλλάζουν τό όνομα στό άεροδρόμιο τών Σκοπίων ή άφαιρούν κάποια άγάλματα του Μεγάλου Άλεξάνδρου ως ένδειξη καλής θελήσεως, άρνούνται να προχωρήσουν σε άλλαγές στό Σύνταγμα τής χώρας τους, άρνούνται να άφαιρέσουν όσα ψευδή άναγράφονται στα σχολικά έγχειρίδια τής Ιστορίας και συνεχίζουννα καλλιεργούν μέ τόν τρόπο αυτό στή νέα γενιά μία ψευδή, δήθεν μακεδονική, συνείδηση πού είναι σλαβική,δέν άπομακρύνονται από τίς έδαφικές διεκδικήσεις τους για τήν έλληνική Μακεδονία, και άποδέχονται μέ ίκανοποίηση να άποκαλούνται και να προσφωνούνται ως Μακεδόνες, δυστυχώς, από άρχηγούς εύρωπαϊκών κρατών και κορυφαίους εύρωπαϊους άξιωματούχους;

Και άκόμη πώς είναι δυνατόν έμείς να διαπραγματευόμαστε μέ τήν ΠΓΔΜ ισχυριζόμενοι ότι είναι «έκτός πραγματικότητας να μην δώσουμε τό όνομα Μακεδονία στα Σκόπια» (Πρωθυπουργός τής Έλλάδος) ή χαρακτηρίζοντας «άκραίους όσους διαφωνούν μέ τόν όρο Μακεδονία για τά Σκόπια» (Γ. Κατρούγκαλος, ως Ύπουργός Έργασίας), ένω άκόμη και κάποιοι από τούς πολιτικούς και τούς άκαδημαϊκούς τής γειτονικής μας χώρας παραδέχονται τήν άλήθεια τών πραγμάτων και τής ιστορίας και όμολογούν ότι:

«Είμαστε Σλάβοι πού ήρθαμε στην περιοχή τόν 6ο αιώνα και δέν έχουμε σχέση μέ τόν Μέγα Άλέξανδρο» (Kiro Gligorov, πρώην πρωθυπουργός τής ΠΓΔΜ),

«Είναι άπλά γελοία ή σύνδεσή μας μέ τόν Μέγα Άλέξανδρο» (Miroslav Grčev, Δήμαρχος Σκοπίων, σχεδιαστής σημαίας)

«Ο Μέγας Άλέξανδρος δέν ήταν ποτέ κομμάτι τής ιστορίας μας. Έγινε τά τελευταία χρόνια» (Petre Silegov, Δήμαρχος Σκοπίων)

«Η άρχαία Μακεδονία δέν βρίσκεται έδω αλλά νοτιότερα (στήν Έλλάδα)» (Ljubco Georgievski, πρώην πρωθυπουργός τής ΠΓΔΜ),

«Είμαστε Σλάβοι και μιλούμε τή σλαβική γλώσσα» (Ljubica Acevska, πρώην πρέσβυς τής ΠΓΔΜ στις ΗΠΑ),

«Προσπαθούμε να μετατρέψουμε ένα σλαβικό έθνος σε έλληνικό» (Toni Deskoski, καθηγητής του Δικαίου στο Πανεπιστήμιο τών Σκοπίων).

Δυστυχώς όμως οι άπόψεις αυτές δέν είναι εύρύτερα άποδεκτές στο γειτονικό κράτος, τό όποιο στηρίζει τήν ύπόστασή του στο ιδεολόγημα τής δήθεν μακεδονικής ιστορίας και ταυτότητος, ύποστηριζόμενο και από άλλες γειτονικές χώρες, όπως ή Βουλγαρία και ή Τουρκία.

Δέν είναι τυχαίο, αλλά αντίθετα είναι άκρως επικίνδυνο για τήν Έλλάδα, ότι παρά τίς διαφορές πού έχει ή Βουλγαρία μέ τήν ΠΓΔΜ για τό λεγόμενο «Μακεδονικό ζήτημα», τό Πατριαρχείο τής Βουλγαρίας προσφάτως και για λόγους ιδιοτελοϋς συμφέροντος εξέφρασε τήν ύποστήριξή του στή σχισματική Έκκλησία τών Σκοπίων, ή όποία άυτοαποκαλείται «Μακεδονική

Ἐκκλησία» καί δέν ἀναγνωρίζεται ἀπό καμία ἄλλη Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, ἀναλαμβάνοντας μάλιστα τόν ρόλο τῆς Μητέρας-Ἐκκλησίας γι' αὐτήν, παρά τό γεγονός ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῶν Σκοπίων δέν ἔχει κοινωνία μέ καμία ἄλλη Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, καί κατά τούς ἱερούς κανόνες «ὁ κοινωνῶν ἀκοινωνήτῳ ἀκοινώτητος ἔστω».

Καί πῶς εἶναι, λοιπόν, δυνατόν νά παραχωρήσουμε τό ὄνομα τῆς Μακεδονίας, ἔστω καί σέ σύνθετη μορφή, ὅταν αὐτό θά δικάινε αὐτομάτως καί τή σχισματική αὐτοαποκαλούμενη «Μακεδονική Ἐκκλησία», ἀντίθετα στό Οἰκουμενικό μας Πατριαρχεῖο, τό ὁποῖο μέ πολλές θυσίες καί ἀγῶνες καί προπαντός μέ τούς σοφούς καί ἡρωικούς ἱεράρχες πού ἔστειλε στά δύσκολα ἐκεῖνα χρόνια στή Μακεδονία κράτησε τόν Ἑλληνισμό, διέσωσε τήν ἐθνική του ταυτότητα καί αὐτοσυνειδησία καί στήριξε τόν ἀγῶνα του γιά τήν ἐλευθερία;

Ἀλλά καί πῶς εἶναι δυνατόν νά ἀγνοήσουμε τίς προειδοποιήσεις τοῦ ἄλλοτε ὑπουργοῦ Ἑξωτερικῶν τῶν ΗΠΑ Edward Stettinius, ὁ ὁποῖος σέ τηλεγράφημά του πρὸς τίς Ἀμερικανικές πρεσβεῖες, στίς 26 Δεκεμβρίου τοῦ 1944, ἐξέφραζε τήν ἄποψη τῆς τότε Ἀμερικανικῆς Κυβερνήσεως καί ἐπέσειε τόν κίνδυνο τῆς ἀστήρικτης ἱστορικά δημαγωγίας τοῦ Τίτο σχετικά μέ τό μακεδονικό ἔθνος, τή μακεδονική ἐθνική ταυτότητα καί πατρίδα, πού στρεφόταν εὐθέως ἐναντίον τῆς Ἑλλάδος, ἔστω καί ἂν σήμερα Ἀμερικανοί πολιτικοί καί διπλωμάτες, ὅπως ὁ ἐπίσημος διαπραγματευτής τοῦ Ο.Η.Ε. γιά τό ὄνομα τῆς ΠΓΔΜ, Matthew Nimetz, δείχνει νά τίς ξεχνᾷ καί προτείνει ὀνόματα πού περιέχουν ὅλα τόν ὄρο Μακεδονία;

Τίς ἀνησυχίες μας γιά τήν ἔκβαση τῶν διαπραγματεύσεων γιά τό ὄνομα τοῦ γειτονικοῦ κράτους ἐπιτείνει καί ἡ δραστηριότητα πού ἀναπτύσσουν κύκλοι τῶν Σκοπίων συγκεντρώνοντας ὑπογραφές γιά νά μή ἀλλάξει τό ὄνομα τῆς χώρας τους, ὀργανώνοντας διαδηλώσεις ἔξω ἀπό τό Κοινοβούλιο τῶν Σκοπίων καί κάνοντας ἀκράϊες δηλώσεις, μέ τίς ὁποῖες ὀνομάζουν τήν Ἑλλάδα ἐχθρό τῆς χώρας τους καί τῆς ζητοῦν νά ἀναγνωρίσει τή δῆθεν γενοκτονία τῶν κατοίκων τῆς «Μακεδονίας τοῦ Αἰγαίου», ἰσχυριζόμενοι ὅτι οἱ Ἕλληνες ἐδίωξαν ἀπό τίς οἰκίες τους ἕνα ἑκατομμύριο κατοίκους, δολοφόνησαν τριακόσιες χιλιάδες «Μακεδόνας», ἐκ τῶν ὁποίων εἴκοσι χιλιάδες παιδιά, καί ἔκαψαν 600 χωριά ἀπό τό 1912 μέχρι τό 1965.

Καί μπορεῖ οἱ ἀπόψεις αὐτές νά διατυπώνονται ἀπό ἕναν μικρό ἴσως ἀριθμό ἀκράϊων ἰδεολογικά ἀνθρώπων, δέν παύουν ὅμως νά εἶναι ἐξόχως ἀνησυχητικές, γιατί ἀπηχοῦν τά ἀλυτρωτικά καί προπαγανδιστικά ἐπιχειρήματα τῶν τελευταίων ἐβδομήντα χρόνων καί ἀποδεικνύουν ὅτι τό σχέδιο τοῦ Τίτο γιά τή δημιουργία μιᾶς «Μακεδονίας τοῦ Αἰγαίου», ἡ ὁποία θά συμπεριλαμβάνει καί τήν ἐλληνική Μακεδονία (ἡ ὁποία ἀποτελεῖ τό μεγαλύτερο τμήμα τῆς γεωγραφικῆς περιοχῆς τῆς Μακεδονίας), εἶναι τό ὄνειρο μέ τό ὁποῖο γαλουχήθηκαν οἱ νεότερες γενεές καί ἀποτελεῖ φιλοδοξία τῆς γειτονικῆς χώρας μέχρι καί σήμερα, παρά τά ὅσα ἐνδεχομένως λέγονται ἐπίσημως.

Μέ αὐτά τά δεδομένα εἶναι ποτέ δυνατόν νά συμφωνήσουμε ὡς Ἕλληνες νά συμπεριλαμβάνεται στό ὄνομα τῆς γειτονικῆς χώρας τό ὄνομα τῆς Μακεδονίας μας, μέ ὅποιον γεωγραφικό ἢ χρονολογικό προσδιορισμό καί ἐάν συνοδεύεται, ἢ ἔστω καί ἐάν εἶναι ἕνα ἀμετάφραστο διεθνῶς καί σύνθετο ὄνομα, ὅπως αὐτό πού προτείνεται τελευταῖα;

Εἶναι δυνατόν νά συναινέσει καί νά ψηφίσει ἡ Ἑλληνική Βουλή καί νά ὑπογράψει ὁ πρωθυπουργός τῆς χώρας μας καί Σεῖς, Κύριε Πρόεδρε, μία τέτοια συμφωνία πού ὄχι μόνο θά προδίδει τή Μακεδονία μας, ἀλλά καί θά ἀγνοεῖ τίς θυσίες καί τά αἵματα τῶν προγόνων μας καί τῶν πατέρων μας πού χύθηκαν γιά αὐτήν, ὥστε νά εἶναι σήμερα ἐλεύθερη καί ἐλληνική καί ὄχι ὑπό τήν κατοχή τῶν Σλάβων οἱ ὁποῖες αἰῶνες τώρα ἐποφθαλμιοῦν τήν περιοχή μας καί ἀγωνίζονται μέ κάθε τρόπο νά τήν κάνουν δική τους;

Εἶναι δυνατόν νά ἀγνοηθοῦν τά μεγάλα συλλαλητήρια τῆς Θεσσαλονίκης καί τῆς Ἀθήνας, ἡ φωνή τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τοῦ Ἁγίου Ὁρους καί τόσων ἐπιστημόνων ἀπό ὅλο τόν κόσμο;

Είναι δυνατόν να ξεπουλήσουμε την ταυτότητα και τό όνομα της Μακεδονίας μας, την ιστορία μας και τούς πατέρες μας, έπειδή, όπως γράφηκε και στον τύπο, κάποιοι μάς υπόσχονται μία εύκολότερη έξοδο από τό Μνημόνιο σέ άντάλλαγμα της συμφωνίας μας γιά τό όνομα της γειτονικής χώρας;

Είναι ποτέ δυνατόν νά φθάσουμε σέ αυτό τό έσχατο όριο έξευτελισμού, ξεπουλώντας τά πάντα έναντι «τριάκοντα άργυρίων»; Θά ήταν ποτέ δυνατόν νά πουλήσουμε τή μητέρα μας γιά τά χρήματα;

Τότε πώς είναι δυνατόν νά ξεπουλήσουμε την πατρίδα μας, πού είναι ή μητέρα όλων μας, άγνώνοντας και τόν λόγο του άγίου Γρηγορίου του Θεολόγου, άρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, πού όνομάζει την πατρίδα κοινή μητέρα την όποία πρέπει όλοι νά τιμούμε, γράφοντας «Μητέρα τιμών, των όσίων. Μητηρ δε άλλη μόν άλλου· κοινή δε πάντων, πατρίς» (Γρηγ. Θεολ., Έπιστολή 37.1).

Άδικα θυσιάσθηκαν τότε τόσο Έλληνες από τή Μακεδονία, τή Θράκη, τή Θεσσαλία, τή Στερεά Ελλάδα, την Πελοπόννησο και την Κρήτη πολεμώντας γιά την άπελευθέρωση της Μακεδονίας από τούς Τούρκους, αλλά και από τούς Βουλγάρους και τούς άλλους Σλάβους στή διάρκεια του Μακεδονικού άγώνα αλλά και των Βαλκανικών πολέμων; Άδικα έχυσαν τό αίμα τους τόσο Έλληνες Μακεδόνες, γιατί δέν ήθελαν νά δεχθούν τή σλαβική προπαγάνδα, νά άναγνωρίσουν τή Βουλγαρική Έξαρχία καίνα άπεμπολήσουν την ιστορική και έθνική τους ταυτότητα;

Πώς είναι δυνατόν νά υπογράψετε και νά δεχθείτε μία τέτοια συμφωνία πού θά δίδει τό όνομα της Μακεδονίας μας στους γείτονες, ανοίγοντας συγχρόνως την πόρτα του άλυτρωτισμού και του έπεκτατισμού;

Είναι βέβαιο ότι, εάν τούς δώσουμε έμεις τό όνομα της Μακεδονίας μας, δέν θά περιορισθούν σέ αυτό, ούτε στίς πρόσφατες δηλώσεις του πρωθυπουργού τους ότι τό μόνο πού τούς ενδιαφέρει είναι «νά καταλαμβάνουν τίς παραλίες της Μακεδονίας γιά τίς καλοκαιρινές διακοπές». Αυτό τό κάνουν και τώρα.

Έάν τούς δώσουμε τό όνομα της Μακεδονίας, σέ όποια μορφή, αυτοί θά είναι κράτος μέ τό όνομα Μακεδονία και τή δική μας, την έλληνική, υπογραφή (γιατί είναι προφανές ότι ή δική μας άναγνώριση τούς ενδιαφέρει περισσότερο από την άναγνώριση κάθε άλλης χώρας από όσες πού τούς έχουν ήδη άναγνωρίσει), και ή δική μας Μακεδονία, ή έλληνική και άληθινή, ή πατρίδα του Φιλίππου και του Μεγάλου Άλεξάνδρου, θά είναι απλώς μία έπαρχία, την όποία σέ λίγο θά θέλουν νά την έλευθερώσουν από τούς «Έλληνες κατακτητές» της και νά την ένσωματώσουν στή δική τους, την ψευδώνυμη, Μακεδονία.

Είναι δυνατόν νά τό δεχθούμε αυτό ποτέ; Είναι δυνατόν νά προδώσουμε την ιστορία μας, τούς προγόνους μας, την ταυτότητά μας, την έθνική μας άξιοπρέπεια, τόν λαό μας; Καί τί θά άπολογηθούμε στους άνθρώπους μας;

Τί θά πούμε στον λαό μας πού άγωνιάν και άνησυχεί; Τί θά άπολογηθούμε στους πατέρες μας, των όποίων τά αίματα πότισαν αυτή τή γή και ή θυσία τους άνέδειξε τή μεγαλωσύνη της; Τί θά άπολογηθούμε στίς έπερχόμενες γενεές;

Δέν είναι δυνατόν νά έπιτρέψουμε νά συμβεί κάτι τέτοιο στή Μακεδονία μας και την πατρίδα μας. Δέν είναι δυνατόν νά συνεργήσουμε στήν πραγματοποίηση άνόμων σχεδίων των ίσχυρών του κόσμου πού θέλουν μία μικρή Ελλάδα και μία μεγάλη «Μακεδονία», όπως μάς είχε προειδοποιήσει τόν Άπρίλιο του 1999 ό τότε πρόεδρος της Γιουγκοσλαβίας Sl. Milošević, κατά τή συνάντησή μας στό Βελιγράδι, όταν ως έκπρόσωπος της Έκκλησίας της Ελλάδος μαζί μέ τούς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτες Μυτιλήνης και Ξάνθης είχαμε μεταφέρει άνθρωπιστική βοήθεια γιά τόν σερβικό λαό.

Όταν άκουσε ότι είμαι Μητροπολίτης Βεροίας, μάς είπεδι, μετά τόν διαμελισμό τής Γιουγκοσλαβίας, «έρχεται καί ή δική σας σειρά».

Άς μήν γίνει αυτό ποτέ. Κυρίως όμως άς μήν γίνει έξαιτίας τής δικής μας όλιγωρίας. Άς μήν γίνει, Έξοχώτατε κύριε Πρόεδρε, μέ τή δική μας ύπογραφή.«Στῶμεν καλῶς, στῶμεν μετά φόβου».

Ό Μητροπολίτης

† Ο Βεροίας, Ναούσης και Καμπανίας Παντελεήμων

Κοινοποιήσις:

- Παναγιώτατον Οίκουμενικόν Πατριάρχην κ.κ. Βαρθολομαῖον
- Μακαριώτατον Αρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καί πάσης Ἑλλάδος, Πρόεδρον τής Ἱερᾶς Συνόδου κ.κ. Ἱερωνυμον
- Ἀξιότιμον Πρωθυπουργόν τής Ἑλλάδος κ. Ἄλεξη Τσίπραν
- Ἀξιότιμους ἀρχηγούς τῶν πολιτικῶν κομμάτων

<http://www.romfea.gr/epikairoτητα-xronika/20404-epistoli-mitropolit-beroi-as-ston-ptd-gia-tin-onomasia-ton-skopion>

www.imdleo.gr